

Šta vi možete uraditi da smanjite zagađenje okoliša?

- Koristite bicikl, javni prevoz i pješačite;
- ako već vozite automobil onda ga redovno održavajte i ugasite kada stojite;
- ne palite plastične boce, kese, gume i sl.;
- koristite platnene cekere i tako izbjegavajte uzimanje plastičnih kesa pri kupovini;
- ne koristite pribor za jednokratnu upotrebu (plastični tanjuri, čaše i pribor za jelo);
- koristite baterije, upaljače, olovke, hemijske i nalivpera koja se mogu ponovno puniti;
- koristite platnene ubruse, a ako kupujete papirnate, birajte one koji su od recikliranog papira;
- korištenu odjeću, obuću, namještaj i knjige, koje vam ne trebaju poklanjajte drugima;
- organski otpad (zeleni otpad iz vrta i kuhinje) kompostirajte;
- odvojeno sakupljajte otpad i dajte ga na reciklažu;
- ne dopustite da vam voda teče ako je u tom trenutku ne koristite;
- koristite biorazgradive deterdžente i deterdžente bez fosfata;
- kupite vodokotlić sa dvostepenim puštanjem vode (5 i 10 litara vode);
- ne koristite WC šolju kao kantu za smeće;
- uradite toplotnu sanaciju vaših objekata i smanjite potrošnju toplotne energije do 80%;
- koristite toplinu sunca za zagrijavanje vode;
- tuširanjem, umjesto kupanjem u kadi, možete uštedjeti velike količine vode;
- popravite neispravne slavine, jer ako voda iz slavine kapa (od 1 do 3 kapi po sekundi) može se nepotrebno izgubiti od 5-108 litara vode, a ako curi u mlazu, i do 1.955 litara dnevno;
- ako voće i povrće perete u zdjeli, a ne pod mlazom vode, uštedjet ćete veliku količinu vode;
- ako mašine za pranje veša ili suđa koristite samo kada su pune, uštedjet će vodu i energiju.

Ova brošura je urađena uz pomoć Evropske unije.
Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Fondacije Heinrich Böll, Helsinskih komiteta za ljudska prava u BiH i Centra za ekologiju i energiju i ni u kom slučaju ne predstavlja stav Evropske unije.

Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH

NAŠE LJUDSKO PRAVO JE PRAVO NA ŽIVOT U ČISTOM OKOLIŠU

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BOSNA I HERCEGOVINA

Helsinski Komitet za ljudska prava
u Bosni i Hercegovini
Helsinki Committee for Human Rights
in Bosnia and Herzegovina

centar za ekologiju i energiju

Projekat finansira Evropska unija

Jedno od temeljnih ljudskih prava je pravo svakog čovjeka na život u čistom okolišu. Međutim, trebamo sebi postaviti pitanje koliko mi danas ostvarujemo to svoje pravo i da li smo svjesni negativnih posljedica koje zagađenje okoliša može imati na nas.

Činjenica je da je čovjek odgovoran za najveći dio tih negativnih promjena. Kroz istoriju, ljudske aktivnosti sve do razvoja industrije nisu značajno uticale na okoliš. Međutim, nakon industrijske revolucije taj uticaj postaje toliki da počinje uticati na Zemlju u cijelini. Izgaranjem fosilnih goriva koje čovjek koristi kao glavnog izvora energije, koncentracija stakleničkih plinova se u zadnjih 200 godina mijenja vrlo brzo, što rezultira povećanjem temperature i dovodi do klimatskih poremećaja.

DA LI STEZNALI?

- Da je 77% građana nezadovoljno stanjem okoliša u BiH i da najveći problem vide u zagađenju zraka¹;
- da građani/graćanke BiH nisu svjesni da pored industrije i oni, vožnjom motornih vozila, paljenjem otpada spaljivanjem fosilnih goriva za zagrijavanje itd. negativno utiču na kvalitet zraka²;
- da zagađen zrak ne prepoznaje gradove i granice. Tako npr. za nekoliko sati vjetar nanese štetne čestice iz Termoelektrane Kakanj u Sarajevo;
- da je u Sarajevu registrirano oko 140.000 vozila što je duplo više nego što je planom predviđeno za ovu kotlinu;
- da aerozagađenje u gradovima utječe na zdravlje ljudi, koji u njima žive, a veličina utjecaja ovisi o broju dana sa vrijednostima polutanata preko standarda, procentu i vremenu izloženosti stanovništva;
- da spaljivanjem uglja, nafte i plina dolazi do stvaranja: sumpor dioksida, azotnih oksida, ugljen monoksida i čvrstih čestica koje mogu štetno djelovati na disajne organe, moždani i probavni sistem, nadraživati sluznicu disajnih organa i očiju, izazivati glavobolju, stvarati mentalne smetnje i sl.;
- da azotni oksidi uz ugljovodonik i ugljenmonoksid mogu uzrokovati izrazito ozbiljne posljedice za život i zdravlje ljudi;
- da su teški metali toksični i da imaju kancerogeno dejstvo;
- da hektar šume dnevno apsorbuje oko 4 t CO₂, a osloboди oko 3 t O₂, a godišnje može primiti 68 t čađi i prašine;
- da prema istraživanju urađenom u šest bh. gradova, najveći stepen oboljenja od malignih tumora bronha se bilježi u Sarajevu i Tuzli, gdje im se 2010. god. pridružila i Zenica, kada je stopa oboljelih u Zenici bila iznad BH prosjeka³;
- da prema istom istraživanju, akutne respiratorne infekcije gornjih disajnih puteva imaju najveću zastupljenost u dobnim skupinama djece od 1-6 godina u Tuzlanskom kantonu, a u skupini 7-14 godina u Sarajevskom i Livanjskom kantonu, iako su u znatnom broju oboljevale i starije dobne s kupine (20-64 godine), posebno u Sarajevskom kantonu⁴.

¹Anketa o stanju životne sredine u BiH urađena u aprili 2011. god. na uzorku od 500 građana/graćanki iz gradova: Livno, Bosanski Brod, Zenica, Tuzla i Sarajevo. Anketa je nastala u sklopu projekta „Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH“ finansiranog od strane EU, koji provodi Fondacija Heinrich Böll sa partnerima Helsinski komitetom za ljudska prava u BiH i Centrom za ekologiju i energiju iz Tuzle. <http://www.ba.boell.org/web/index-565.html>

²Ista anketa kao i u fusuotni 1

³Anketa urađena u septembru 2012. god. autora prof. Hasana Žutića, šefu Klinike za plućne bolesti i tuberkulozu „Podhrastovi“ - KCUS, također u sklopu projekta „Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH“. Analizirani su podaci od 2005 do 2009. god. (Tuzla, Sarajevo, Livno), 2005-2011. god. (Zenica), 2007-2011. (Tešanj), 2007-2009. (Bosanski Brod).

⁴Ista analiza kao i u fusuotni 3

OTPAD I NJEGOV ŠTETAN UTICAJ

Rast životnog standarda, povećanje broja stanovnika, razvoj tehnologije, privrednih i vanprivrednih djelatnosti uslovili su da se količina otpada iz dana u dan povećava. Osim komunalnog otpada iz domaćinstava, postoji niz drugih ljudskih aktivnosti u kojima se stvara ne samo komunalni već i razne vrste opasnog otpada, što predstavlja veoma visok rizik za zdravlje ljudi i okoliš.

DA LI STEZNALI?

- Da svaki stanovnik BiH godišnje stvori 389 kg komunalnog otpada⁵ i da se više od 80% tog otpada može reciklirati;
- da sa paljenjem 4 plastične kese potroši onoliko kisika koliko je čovjeku dnevno potrebno za disanje;
- da prosječan građanin BiH potroši oko 1.000 kesa godišnje⁶, a vrijeme razgradnje plastičnih materijala je od 100 do 1.000 godina;
- da se reciklažom 25 plastičnih boca dobije materijal za izradu nove jakne;
- da godišnje od plastičnih predmeta i kesa strada milion morskih ptica, 100.000 morskih sisara i riba;
- da spaljivanjem plastike nastaju kancerogeni plinovi;
- da je za razgradnju papira potrebno do pola godine;
- da se recikliranjem 1 tone starog papira sačuvaju 2 stabla;
- da se papir može reciklirati 7 puta, a plastika bezbroj puta;
- da aluminijskim limenkama za razgradnju treba od 10 do 100 godina;
- da se reciklažom 500 limenki dobije dovoljno materijala za izradu 1 bicikla;
- da se u BiH oko 90% opasnog otpada neadekvatno zbrinjava⁷;
- da bi se uvođenjem recikliranja otvorio veliki broj radnih mjesta.

⁵Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017

⁶Upravljanje plastičnim otpadom na području USK, seminarски rad M. Begić, S. Sijamhodžić na Biotehničkom fakultetu Bihać na <http://sr.scribd.com/doc/82273058/Plasti%C4%8Dni-otpad>

⁷www.ekologija.ba